

IZJAVA KOMISIJE »IUSTITIA ET PAX« HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE O 20. OBLJETNICI PADA BERLINSKOG ZIDA

Imajući u vidu naše poslanje, promicanja pravde i mira, a u svjetlu 20. obljetnice pada Berlinskog zida, i mi smo smatrali potrebnim osvijetliti stanje istine o teškim zločinima počinjenim u proteklom stoljeću u Hrvatskoj. Tim više što brojni zločini nisu još dovoljno rasvijetljeni, odnosno o njima istina još nije izašla na vidjelo pa se tako još nismo potpuno oslobodili okova totalitarizma i opasnosti od njegova ponovnog uspostavljanja ako se istina potisne, prezre ili podredi nekim drugim interesima.

Mi držimo da je dobro i pravo je da se kod nas još uvijek istražuje, sjeća i s dužnim poštivanjem obilježava mjesta i događaje vezane za zločine iz Drugoga svjetskog rata, a koje su počinili strani agresori, promicatelji totalitarnih ideologija fašizma i nacizma, kao i njihovi suradnici unutar pojedinih zemalja bivše Jugoslavije. Pravedno je i da se strašni zločini, koje je međunarodna zajednica proglasila nezastarivima, a to su: genocid, ratni zločini i zločini protiv čovječnosti, uvijek kažnjavaju.

Nije međutim ni dobro ni pravedno da se, 64 godine nakon toga rata i nasilne uspostave komunizma, još uvijek taji, skriva i niječe ratne i poratne zločine komunističkog totalitarizma, kao i teror toga režima, različitoga intenziteta, tijekom 45 godina njegove strahovlade. Još je manje dobro i pravedno da se o 20. obljetnici pada Zida pokušava braniti i rehabilitirati komunizam.

1. Europski dan spomena. Zbog njegovog obilježavanja je naša Komisija u svibnju prošle godine iznijela prijedloge vlastima glede prikrivenih masovnih grobišta i svoj stav o dužnosti pijeteta prema svim žrtvama rata i poraća. Podsjećamo da je ove godine Europski parlament proglasio 23. kolovoza Europskim danom spomena na žrtve svih totalitarnih i autoritarnih režima, jer su na taj dan, prije 70 godina, nacistička Njemačka i komunistički Sovjetski savez sklopili Sporazum o nenapadanju i podjeli interesnih sfera, nakon čega je uslijedila njemačko-sovjetska okupacija Poljske, a zatim sovjetsko porobljavanje baltičkih zemalja, te deportacije i genocid nad baltičkim narodima i Poljacima.

Parlament EU-a pozvao se i na rezolucije Vijeća Europe iz 1996. i 2006. o »mjerama za demontiranje naslijeđa bivših komunističkih totalitarnih režima« i o »neophodnosti međunarodne osude zločina totalitarnih komunističkih režima«, kojima je ta politička europska institucija:

- upozorila da međunarodna zajednica nije osudila zločine komunizma, kao što je to učinila glede zločina nacizma;
- preporučila kažnjavanje zločina komunizma, rehabilitaciju bez suđenja ubijenih i nevino osuđenih, kao i restitutio in integrum (povrat svih prava) obespravljenih i opljačkanih osoba;
- naglasila da europska javnost nedovoljno poznaje i slabo je svjesna ovih zločina; te
- upozorila da je osuda zločina komunizma veoma važna za odgoj mladih naraštaja.

Europski dan spomena kod nas je potpuno prešućen – premda je i Hrvatski sabor dobio taj tekst i poziv na obilježavanje od Europskog parlamenta – što nije dobro za zemlju koju se ta problematika snažno i bolno tiče.

2. Zavjera šutnje i neznanja. Podsjećamo ovdje da se, prema procjenama autora francuske Crne knjige komunizma, broj žrtava komunizma u svijetu penje na više od sto milijuna ljudi, kao i na to da je Europski parlament 18. ožujka ove godine naglasio da su komunistički režimi u Europi tijekom prvih deset godina nakon rata

pobili milijun ljudi, ali da nema dovoljno znanja ni svijesti o tim masovnim zločinima, navlastito kod mlađeg naraštaja. Tom neznanju nije jedini uzrok ravnodušnost medija, nego i odobravajući stav pojedinih političara. Jer, kako kaže Bronislaw Geremek, borac poljskoga pokreta otpora protiv komunizma: »Povijest je posao istine i svaki put kad se na tom polju pojavi laž... povjesničar ima osjećaj nasilja, ali i zločina«.

Nijekanje i nekažnjavanje zločina komunizma stječe tako s vremenom »pravo građanstva«, na što upozorava srpanjska izjava 56 članica Organizacije za sigurnost i suradnju u Europi koja stavlja znak jednakosti između nacističkih i komunističkih zločina.

3. Namjerno prešućeni povijesni događaji, »crne rupe« hrvatske povijesti. Hrvatski sabor se bio oglasio, nažalost tek 17 godina nakon prvih višestranačkih izbora, Deklaracijom o osudi zločina počinjenih tijekom totalitarnog komunističkog poretka u Hrvatskoj 1945. – 1990., ali stvarnost pokazuje da je ta izjava bila samo verbalna potpora rezolucijama Vijeća Europe. U njoj nema ni odluke o istraživanju zločina, pa čak ni o popisu žrtava komunističkog totalitarizma – koji nije nikad učinjen, a posebice ne kažnjavanja nezastarivih ratnih zločina i zločina protiv čovječnosti. Nema ni naznake potrebe za kolektivnom terapijom društva, kao što se to činilo u Njemačkoj u odnosu na nacizam.

Zbog toga je naša novija povijest upravo niz prešućenih i zatajenih povijesnih događaja što prekidaju kolektivno pamćenje i odmažu izgradnji pozitivnog identiteta i duha pomirbe. U njoj nema spomena na otpor komunizmu, ni na progon Crkve, a ni na njezinu ulogu u očuvanju nade i duha slobode. Nema ni usporednih analiza nacističkog i komunističkog totalitarizma glede nasilja nad različitim sferama života i gaženja prava čovjeka i naroda. Nema ni riječi o tome da su se i nacizam i komunizam vodili mržnjom prema Bogu i čovjeku. I, kao što osoba koja je izgubila pamćenje ne zna više tko je, tako se je bojati da i narod bez povijesti ne izgradi svoj identitet i nema budućnosti. Jer ako je prošlost u etičkom smislu prazna, bez poruka i pouka, onda postoji prijetnja ponavljanja istih pogriješaka.

4. Nijekanje zločina i njihovih totalitarnih korijena. Rezolucije i pozivi najviših europskih ustanova pokazuju da amnezija prošlosti i faktička amnestija za nezastarive zločine ugrožava budućnost, stvarajući ozračje ravnodušnosti i pristanka na namjerno prešućivanje pojedinih povijesnih događaja. Na toj osnovi se javljaju glasovi nijekanja masovnih zločina, s ideološkim i/ili nacionalističkim predumišljajem, s kraja Drugog svjetskog rata kao i tijekom Domovinskog rata, te ne samo nijekanja zločina, što vapi do neba, nego i njihovih totalitarnih korijena. Tako, premda se opravdano naglašava potreba procesuiranja svih zločina iz Domovinskog rata, nema poziva na poštivanje međunarodnih konvencija o kažnjavanju zločina iz Drugog svjetskog rata i poraća, ili tijekom komunističke strahovlade.

Nedavni obrambeni rat hrvatskog naroda pokazao je da su se zaniijekani zločini nad Hrvatima u Drugom svjetskom ratu i poraću, ponovili i u Domovinskom ratu. Zbog toga i jest moguće da se kod nas javno niječe masovne ratne zločine i zločine protiv čovječnosti – a u slučajevima kad su likvidirana čitava sela, narodne i vjerske skupine, još i zločine genocida – kao i njihov organizirani, planski karakter. Sve nas moraju zabrinjavati te pojave negacionizma, nijekanja počinjenih komunističkih zločina, koje potpadaju pod udar zakona i strogo se kažnjavaju u demokratskom svijetu. Zapanjujuće je danas u Hrvatskoj čuti da su se partizani borili isključivo za slobodu. Za jedan dio njih to se s pravom može reći, navlastito u Dalmaciji i Istri, ali i njih je Komunistička partija Jugoslavije, kao sekcija Komunističke

internacionale, podvrgnula svojoj ideologiji i stezi, i oni su se, nažalost, nakon toga borili za pobjedu totalitarne ideologije, za diktaturu, a protiv slobode svoga naroda.

5. Hrvatski anti-totalitarizmi. I dok se još uvijek slavi 22. lipnja, dan ustanka hrvatskih komunista protiv totalitarnih osvajača i njihovih domaćih saveznika, šutke se prelazi preko činjenice da se ti isti komunisti nisu oduprli osvajačima u travnju 1941., nego su tek dva i pol mjeseca kasnije ustali u obranu jedne strane države, SSSR-a, i to na poziv Staljina i Kominterne. Do tada, oni su se mirili i s nacifašističkom okupacijom i s režimom NDH i nisu pokazivali nikakvog anti-fašizma, jer je njihova ideološka domovina, SSSR, tada bila u savezništvu s Hitlerom. I ne bi li bilo bolje i pravednije da hrvatski narod obilježava svoj stvarni anti-fašizam, jer istarski Hrvati bili su prvi u Europi koji su se oduprli talijanskom fašizmu, u Proštini i Labinu, još u prvim godinama rađanja Mussolinijeva režima? Zašto se zaboravlja te socijalno i nacionalno motivirane anti-fašističke ustanke? Zašto se još uvijek dopušta komunističko monopoliziranje anti-fašizma, kad se zna da je totalitarni komunizam, usprkos obećanog »raja« bio samo licemjerni brat-blizanac rasističkom nacizmu?

Nacizam nije krio svoje zločinačke namjere, a komunizam jest. Ali ta verbalna razlika ne umanjuje zločine komunizma, nego samo pokazuje njegovu prijetvornost. Jer upravo su komunisti progonili i likvidirali, u ratu i poslije rata, uvjerene anti-fašiste, anti-naciste i anti-komuniste, od kršćanskih personalista, preko građanskih demokratskih političara i intelektualaca, do radničkih i seljačkih vođa, svećenika, redovnica i redovnika. Stariji dio naših sugrađana pamti dobro kakav je stvarno bio komunistički režim i zapanjen je kad čuje da komunistički pokret i njegov vođa nisu bili zločinački. Tako se falsificira povijest i to nije revizionizam – jer revizija povijesti je pravo i dužnost povjesničara kad se ustanove dotad nepoznate povijesne činjenice kao što je to slučaj s otkrivanjem zločina komunizma – nego negacionizam, tj. nijekanje utvrđenih masovnih zločina.

Jer čak i kad bismo mogli zanemariti sve strahote i ljudske tragedije nasilne kolektivizacije, dekristijanizacije i totalitarne kontrole države i društva, ne bismo smjeli zaboraviti zločine s kraja Drugoga svjetskog rata i poraća i svjedočenja o masovnim likvidacijama, poput onog Sime Dubajića o pokolju 38.000 ljudi u Kočevskom rogu, ili o pokoljima u Teznom, Jazovki, Maclju, Hudoj jami... Ta svjedočenja izričito kazuju da se radilo o provođenju odluka političkog vrha KPJ, političkih komesara i partizanskih zapovjednika, te da je Titova »depeša« o korektnom postupanju prema ratnim zarobljenicima bila samo prikrivanje planiranog zločina režima i njegovih sovjetskih savjetnika... pa podsjeća na prikrivanje pogubljenja 20.000 poljskih časnika u Katynu.

6. Protiv opravdavanja zločina i zločinaca. Još je gore, međutim, kad se ne samo niječe zločine, nego ih se još javno brani i opravdava. Stoga, kad netko izjavi da je siguran da bi mnogi, bez suda pogubljeni, zasluženo bili na smrt osuđeni, onda to predstavlja apologiju zločina.

Među žrtvama o kojima je riječ bilo je mnoštvo državnom silom mobilizirane mladeži, civila, žena, pa čak i djece. To su bile žrtve političke mržnje i slijepe osvete. Koliko je tu riječ o nevinim i nepotrebnim žrtvama govori i činjenica da je većina stvarnih zločinaca i njihovih političkih vođa najvećim dijelom pobjegla, ostavljajući narod na milost i nemilost totalitarnom bratu blizancu koji je nastavio tamo gdje su oni stali.

Naša Komisija se slaže da se zločini okupatora i njegovih domaćih saveznika ne smiju zaboraviti i upravo se zbog istih, etičkih i pravnih razloga ne smije sprječavati istraživanje komunističkih zločina, a niti dopustiti monopoliziranje

antifašizmom od strane njegova brata blizanca – komunizma. Hrvatski narod i Crkva u tom narodu bolno su na vlastitoj koži osjetili sva tri totalitarizma i protiv njih su se borili, podnijeli goleme žrtve i platili veliku cijenu. Zbog toga taj narod i njegovi građani imaju pravo i dužnost osuditi negacionizam i apologiju zločina svih triju totalitarizama. I imaju pravo znati istinu o proteklim događajima jer, kako je to rekao Sveti Otac Benedikt XVI. za svojeg posjeta Češkoj: »Traganje za istinom ne prijete snošljivosti, različitosti ili kulturnom pluralizmu, već omogućuje konsenzus.«

U ovoj se Izjavi Komisija vodi prvenstveno kršćanskom vrednotom i dužnošću oprosta. Kršćanski oprost, navlastito onaj u službi žrtve, nadilazi sve ovdje navedene momente. Ipak, zdravi proces oprosta, a potom i pomirenja i izgradnje održivoga mira, pretpostavlja odgovorno istraživanje istine, osudu zločina, procesuiranje zločinaca i namirivanje šteta gdje je to moguće. Ova Izjava u službi je upravo spomenutih vrednota.

U Zagrebu, 9. studenoga 2009.,
na 20. obljetnicu pada Berlinskog zida

mons. Vlado Košić
predsjednik Komisije »Iustitia et pax« HBK